

ЄВРОПЕЙСЬКИЙ СУД З ПРАВ ЛЮДИНИ
СПРАВА "РУДНІЧЕНКО ПРОТИ УКРАЇНИ"
(CASE OF RUDNICHENKO v. UKRAINE)

Заява № 2775/07

Стислий виклад рішення від 11 липня 2013 року

6 січня 2006 року близько 6 години вечора заявник проникнув до автомобіля, що належав Н, та намагався демонтувати обладнання, яке в ньому знаходилось. Н затримав заявника та передав його міліції.

7 січня 2006 року Ленінським районним судом м. Севастополя (далі – «Ленінський суд») заявникові було призначено адміністративне стягнення у вигляді адміністративного арешту строком на три дні за перебування в громадському місці у стані алкогольного сп'яніння ввечері 6 січня 2006 року.

9 січня 2006 року слідчий Ленінського РВ УМВС України в м. Севастополі, посилаючись на події, які стались 6 січня 2006 року, затримав заявника за підозрою у вчиненні розбою та порушив проти нього кримінальну справу. 12 січня 2006 року Ленінським судом було задоволено клопотання слідчого про призначення заявникові запобіжного заходу у вигляді взяття під варту строком на два місяці. При обранні запобіжного заходу суд виходив із того, що заявника було затримано при спробі вчинити злочин, постійного місця роботи у заявника не було, цей злочин заявник намагався вчинити, перебуваючи у стані алкогольного сп'яніння, та протягом року після звільнення від відбування покарання.

У жовтні 2005 року сталась інша подія - двоє осіб спробували проникнути в автомобіль, що належав К. Останній їм завадив та спіймав одного з них (Б). 7 лютого 2006 року Ленінський суд у складі судді Р. визнав Б. винним у вчиненні розбою за попередньою змовою групою осіб.

К. ідентифікував заявника як другого зі злодіїв, які намагалися проникнути до його автомобіля. Б. також ідентифікував заявника як свого співучасника. У зв'язку з цим за фактом вчинення злочину щодо заявника було порушено кримінальну справу. Пізніше обидві кримінальні справи по обвинуваченню заявника об'єднані в одне провадження і справу передано на розгляд до Ленінського суду.

Заявник подав слідчому клопотання про заміну йому запобіжного заходу з тримання під вартою на інший, більш м'який. Того ж дня слідчий відмовив в задоволенні клопотання, мотивуючи це тим, що заявник має попередні судимості, його тримання під вартою здійснюється на підставі вмотивованої постанови суду, а також тому, що заявник, маючи адвоката з дня, наступного за днем винесення постанови про призначення запобіжного заходу у вигляді взяття під варту, вирішив не оскаржувати цю постанову.

Захисник заявника подав до Ленінського суду скаргу на незаконне тримання під вартою з 6 по 12 січня 2006 року, а також заявив клопотання про виклик Н. та працівників міліції, які проводили арешт заявника 6 січня 2006 року, в якості свідків.

Ленінський суд відмовив в задоволенні клопотання про виклик та допит свідків для розгляду питання про законність арешту заявника 6 січня 2006 року, а через кілька днів відмовив в задоволенні скарги заявника про незаконність тримання його під вартою з 6 по 12 січня, дійшовши висновку, що суттєвих порушень норм кримінально-процесуального законодавства у справі допущено не було.

Заявник оскаржив цю постанову до Апеляційного суду м. Севастополя (далі – Апеляційний суд), який залишив постанову Ленінського суду без змін, зазначивши, що адміністративний арешт заявника 6 січня, а також його арешт за підозрою у вчиненні злочину у період з 9 по 12 січня було здійснено законно, а клопотання заявника про виклик і допит свідків не передбачено відповідними положеннями Кримінально-процесуального кодексу.

19 вересня 2006 року під час одного із судових засідань щодо розгляду справи захисник заявника подав клопотання про звільнення заявника з-під варту зі зміною йому запобіжного заходу з тримання під вартою на підписку про невиїзд. Враховуючи причини відмови суду у задоволенні аналогічних клопотань раніше, заявник повідомив суду свою адресу і те, що до арешту він працював на будівництві, а також наголосив, що його попередні судимості не можуть бути підставою для обрання запобіжного заходу у вигляді тримання під вартою у цій справі. Того ж дня Ленінський суд відхилив клопотання.

У зв'язку з тим, що суддю, який розглядав справу заявника, було звільнено з посади за віком, справу було передано судді Р., яка раніше розглядала справу по обвинуваченню Б. Суддя Р. заявила самовідвід, посилаючись на те, що вона розглядала кримінальну справу по обвинуваченню Б. і висловила свою точку зору з приводу співучасті заявника і пана Б., проте голова суду відхилив заяву про самовідвід, визнавши її безпідставною.

Ленінським судом у складі судді Р. заявника визнано винним у вчиненні за попередньою змовою з Б. розбійного нападу та призначено йому покарання у вигляді позбавлення волі з конфіскацією всього майна заявника. Під час розгляду справи заявник заявив клопотання про виклик в суд та допит в якості свідка Б., однак таке клопотання було залишено без задоволення. Заявник оскаржив вирок до Апеляційного суду, який залишив його без змін. Заявник оскаржив рішення суду першої та апеляційної інстанцій до Верховного Суду України, який відмовив заявнику у відкритті касаційного провадження.

До Європейського суду з прав людини (далі – «Європейський суд») заявник скаржився за пунктами 1, 3 статті 5, пунктом 1 та підпунктом d пункту 3 статті 6 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод (далі – «Конвенція») на те, що його перебування під вартою з 6 по 12 січня було незаконним; його перебування під вартою під час досудового слідства було надмірно тривалим і необґрунтованим; він не мав можливості домогтися виклику та допиту в судовому засіданні головного свідка обвинувачення; головуючий по справі суддя не була безсторонньою. Заявник також скаржився за пунктом 4 статті 5 Конвенції на те, що він не міг домогтися розгляду судом питання щодо законності тримання його під вартою з 6 по 9 січня Конвенції; за статтю 6 Конвенції на незабезпечення йому доступу до матеріалів справи після винесення судом першої інстанції вироку у справі заявника, на занадто суворе покарання та на тривалість судового розгляду його справи; за статтю 7 Конвенції – на те, що його було визнано винним у вчиненні злочину, який він не вчиняв.

Розглянувши справу, Європейський суд констатував порушення пункту 1 статті 5 Конвенції, дійшовши висновку, що тримання заявника під вартою у період з 6 по 12 січня було незаконним, оскільки 6 січня заявника було затримано за підозрою у вчиненні злочину, проте тримання під вартою протягом трьох днів було задокументовано як покарання за незначне адміністративне правопорушення. Незаконність арешту заявника у період з 6 по 9 січня вплинула також на висновок Європейського суду про незаконність арешту заявника у період з 9 по 12 січня. Одночасно Європейський суд звернув увагу на те, що практика накладення на особу адміністративного стягнення у вигляді адміністративного арешту за формальних підстав з метою допиту цієї особи щодо розслідуваної кримінальної справи є повторюваною проблемою в Україні, яка розглядалась Європейським судом у численних рішеннях щодо України.

Європейський суд також констатував порушення пункту 3 статті 5 Конвенції, оскільки було порушено право заявника на розгляд справи судом упродовж розумного строку абозвільнення під час провадження. Європейський суд також зазначив, що попередні судимості заявника, хоч і можуть характеризувати його особу, не можуть слугувати достатньою підставою для тримання заявника під вартою протягом більше одного року та десяти місяців. Крім того, Суд взяв до уваги той факт, що після розгляду судом протягом року справи заявника її розгляд було розпочато з початку у зв'язку зі звільненням головуючого у справі судді. При цьому нового суддю було призначено лише через чотири місяці.

Виходячи з того, що заявникові не було забезпечено право виклику та допиту свідка Б, показання якого стали підставою для засудження заявника, Європейський суд встановив порушення пункту 1 та підпункту d пункту 3 статті 6 Конвенції.

Розглянувши скарги заявника щодо упередженості суду першої інстанції, який виніс вирок заявнику, Європейський суд встановив порушення пункту 1 статті 6 Конвенції, зазначивши, що головуючий суддя, яка одноособово розглядала справу заявника, сама мала сумніви щодо своєї безсторонності при розгляді цієї справи.

Скарги заявника за пунктом 4 статті 5 Конвенції були визнані Європейським судом неприйнятними через недотримання заявником вимоги щодо подання скарги протягом шести місяців від дати постановлення остаточного рішення на національному рівні, а інші скарги за статтями 6 та 7 Конвенції – неприйнятними через відсутність порушень, на які скаржився заявник.

Розглянувши справу, Європейський суд одноголосно:

1. *Вирішує* долучити зауваження Уряду щодо відповідності скарги заявника, поданої на підставі пункту 1 статті 5 Конвенції, щодо законності тримання його під вартою у період з 6 по 9 січня 2006 року правилу про дотримання шестимісячного строку до розгляду цієї скарги по суті та відхиляє їх після розгляду по суті.
2. *Оголошує* скарги заявника за пунктом 1 та 3 статті 5, а також пунктом 1 статті 6 (вимога щодо безсторонності суду) та пункту 1 і підпункту d пункту 3 статті 6 Конвенції прийнятними, а решту скарг у заяві – неприйнятними.
3. *Постановляє*, що було порушення пункту 1 статті 5 Конвенції щодо законності тримання заявника під вартою у період з 6 по 9 січня 2006 року.
4. *Постановляє*, що було порушення пункту 3 статті 5 Конвенції

5. *Постановляє*, що було порушення пункту 1 та підпункту d пункту 3 статті 6 Конвенції щодо незабезпечення явки та допиту Б. як свідка.
6. *Постановляє*, що було порушення пункту 1 статті 6 Конвенції через відсутність безсторонності суду першої інстанції, який виніс обвинувальний вирок заявнику.
7. *Постановляє*, що:
- (a) протягом трьох місяців від дня, коли це рішення набуде статусу остаточного відповідно до пункту 2 статті 44 Конвенції, держава-відповідач має сплатити заявнику наступні суми, які мають бути конвертовані в національну валюту держави-відповідача за курсом на день здійснення платежу:
 - (i) 10000 (десять тисяч) євро відшкодування моральної шкоди разом з будь-якими податками, що можуть нараховуватись;
 - (ii) 300 (триста) євро компенсації судових витрат разом з будь-якими податками, що можуть нараховуватись.
 - (b) зі спливом зазначеного тримісячного строку і до остаточного розрахунку на цю суму нараховуватиметься простий відсоток (*simple interest*) у розмірі граничної позичкової ставки Європейського центрального банку, яка діятиме в період несплати, до якої має бути додано три відсоткові пункти.
8. Відхиляє решту вимог заявника щодо справедливої сатисфакції.